

Oplegger bij notitie

Microbiologische diagnostiek - ontwikkelingen in curatieve en publieke domein (dec 2019)

Deze oplegger bevat een samenvatting van de notitie die in december 2019 is toegestuurd en een aantal aanvullende punten n.a.v. de COVID-19 uitbraak.

Microbiologische diagnostiek – curatief én publiek belang

Microbiologische diagnostiek dient vaak zowel een curatief als een volksgezondheid belang, waarbij de ene keer de nadruk meer ligt op curatief belang en de andere keer op volksgezondheid belang. Er zijn vier categorieën van microbiologische diagnostiek te onderscheiden:

1. Curatieve diagnostiek alleen in het belang van de individuele patiënt (patiëntenzorg);
2. Curatieve diagnostiek met tegelijkertijd een publiek belang;
3. Publieke diagnostiek (bv. poliosurveillance (zie notitie) en referentie diagnostiek);
4. Diagnostiek ten behoeve van kwaliteitsverbetering in het ziekenhuis.

Patiënten diagnostiek (1) dient vaak óók het publieke belang, het draagt immers bij aan inzicht in de situatie in Nederland wat betreft infectieziekten en is essentieel bij surveillance en bestrijding van infectieziekten.

Netwerk van microbiologische diagnostiek

Het netwerk van microbiologische diagnostiek wordt grotendeels gevormd door Medische Microbiologische Laboratoria (MML), die primair op de diagnostiek voor ziekenhuizen zijn gericht, en het laboratorium van het RIVM-CIb. De monsters en informatie die MMLs aanleveren aan het RIVM in het kader van microbiologische diagnostiek, surveillance en bestrijding van infectieziekten zijn voor het RIVM-CIb essentieel voor het uitvoeren van haar publieke taak.

Ten behoeve van de publieke gezondheid is voor een aantal pathogenen een referentiefunctie noodzakelijk¹. Deze referentiefuncties zijn vrijwel altijd belegd bij laboratoria die kennis en expertise hebben opgebouwd voor de klinische diagnostiek van zeer specifieke ziekteverwekkers. Dat betekent dat bij referentielaboratoria curatieve diagnostiek en publieke diagnostiek vaak heel nauw verweven zijn. Op dit moment worden de referentiefuncties herzien, het is de bedoeling van vanaf 2022 de noodzakelijke referentiefuncties zijn belegd over de verschillende laboratoria en dat zo een netwerk van referentielaboratoria voor de publieke gezondheid wordt gevormd. Om deze publieke taak goed te kunnen uitvoeren, is het van belang dat dit zakelijker wordt ingeregeld – inclusief passende financiering. Een voorstel hiertoe komt op korte termijn richting VWS/PG. Naast het zakelijker inregelen van referentiefuncties, is ook aandacht nodig voor zakelijke afspraken over de overige publieke diagnostiek (dus geheel categorie 3), om te voorkomen dat deze diagnostiek stopt bij de MMLs en op complexere wijze opgepakt moet worden door het RIVM/CIb.

In de microbiologische diagnostiek komt nauwe samenwerking en netwerkvorming tussen MMLs, RIVM-CIb, referentielaboratoria en GGDs de infectieziektebestrijding in alle gezondheidsdomeinen (cure, care en volksgezondheid) ten goede.

Ontwikkelingen in microbiologische diagnostiek

Nieuwe technologische ontwikkelingen zoals Next Generation Sequencing (NGS) bieden ongekende mogelijkheden voor infectieziektebestrijding, tot voordeel van individu en samenleving. Dit vraagt om een afgestemde diagnostische keten en een zorgdomein overschrijdende aanpak én ondersteuning. De achterliggende notitie beschrijft een aantal ontwikkelingen in de microbiologische diagnostiek van dit moment die hier niet aan bijdragen: diagnostische bepalingen

¹ Een referentielaboratorium wordt gedefinieerd¹ als een erkend en gemandateerd laboratorium dat op een bepaald onderdeel van de microbiologische diagnostiek optreedt als diagnostisch confirmatiecentrum en als wetenschappelijke vraagbaak, dat daartoe een relevante collectie referentiematerialen onderhoudt en ter beschikking stelt, en dat bijdraagt aan innovatie en het wetenschappelijk onderzoek en aan de surveillance van desbetreffende infectieziekte(n), inclusief de tijdige signalering en bestrijding van uitbraken. Referentielaboratoria hebben een nationaal bereik.

lopen terug, de voorheen verweven belangen van curatieve zorg en volksgezondheid dreigen uit elkaar getrokken te worden door technologische ontwikkelingen, de opkomst van commerciële laboratoria en declaratiesystematiek, en de lokaal en regionaal geïntegreerde aanpak dreigt verloren te gaan door regio- en zelfs land- overschrijdende overnames.

n.a.v. COVID-19

- De corona uitbraak heeft uitgewezen dat de opschalingssystematiek voor diagnostiek die ten tijde van de Mexicaanse griep is toegepast voor deze situatie onvoldoende is. De vraag naar diagnostiek is daarvoor simpelweg te groot. In aanvulling op de bestaande systematiek, zullen verschillende scenario's voor opschaling uitgewerkt moeten worden die ingezet kunnen worden op basis van de grootte van de uitbraak.
- Voor diagnostiek met publiek belang is het essentieel dat de informatie ook bij het RIVM terecht komt. De rol van buitenlandse diagnostische laboratoria gaf hiertoe al zorgen. Ook de ontwikkelingen in o.a. commerciële teststraten voor COVID-19 leidt tot zorgen over het verkrijgen van alle informatie. Hoe het microbiologisch landschap zich verder ook vormt, verplichte informatieverstrekking naar het RIVM-CIb van diagnostiek met een publiek belang is essentieel belang voor het kunnen uitvoeren van haar publieke taak.
- Naar aanleiding van het besluit om met de aanschaf van testrobots de testcapaciteit in Nederland verder te vergroten en te automatiseren, is het van belang om ook plaatsing bij het RIVM te overwegen. Betrokkenheid van het RIVM-CIb bij deze testrobotten borgt haar rol bij elke toekomstige infectieziekte uitbraak en in de kwaliteitsborging van de robots.
- De huidige investering in een landelijk dekkende rioolwatersurveillance voor de signalering van COVID-19 kan ook in de toekomst toegevoegde waarde bieden. De staande structuur en contacten kunnen ook ingezet worden voor de surveillance van andere infectieziekten en andere volksgezondheid bedreigende zaken.

Samenvattend

Een gemene deler in de beschreven ontwikkelingen is de kosten van diagnostiek (hoe verhoudt zich hierin het aandeel in de curatieve zorg (zorgverzekeraar) tot volksgezondheid belang) en de governance (met als doel: hoe borgen we de brede beschikbaarheid van gegevens uit de curatieve sector, zowel op regionaal niveau als voor de volksgezondheid). In de notitie staan een aantal praktische vragen ter bespreking.

Evaluaties van COVID-19 zullen naar verwachting ook aanbevelingen doen over de toekomstige inrichting van microbiologische diagnostiek in Nederland. Het is van belang om hierin del publieke aspecten, zoals beschreven in de notitie en de oplegger, goed in mee te nemen.